

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Якісні методи в соціологічних дослідженнях

Шифр та назва спеціальності
281 – Публічне управління та адміністрування

Освітня програма
Цифрове врядування

Рівень освіти
Бакалавр

Семестр
8

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Кафедра
Соціології і публічного управління(305)

Тип дисципліни
Професійна, Вибіркова

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Григор'єва Світлана Василівна

svitlana.grygoryeva@kpi.edu.ua

Старша викладачка кафедри соціології і публічного управління (НТУ «ХП»)

Авторка понад 44 наукових і навчально-методичних публікацій.
Провідна лекторка з курсів: «Основи демографії», «Соціологія культури», «Соціологія споживання й практики управління», «Риторика», «Соціальна статистика»

Детальніше про викладача на сайті кафедри:
<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Загальна інформація

Анотація

Курс націлений на формування у студентів комплексних знань про теоретичні засади методології якісних соціологічних досліджень в управлінській сфері, всебічних знань якісних методів та стратегій якісного соціологічного дослідження, а також практичних навичок використання якісної методології в управлінській системі.

Мета та цілі дисципліни

В результаті вивчення курсу студенти повинні знати теоретичні витоки та напрямки якісної соціологічної методології, правилатаприйомиплануванняякісногоемпіричногодослідження, вміти аналізувати якісну інформацію за допомогою сучасних методичних підходів.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК 1 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК 13 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з

інших галузей знань/видів діяльності).

СК 6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

СК 8. Здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впроваджувати.

Результати навчання

РН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства

РН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

РН16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни(пререквізити)

Дисципліна взаємопов'язана з освітніми компонентами "Теорія організації", "Державне та регіональне управління", "Основи економічної теорії", "Теорія прийняття управлінських рішень", "Публічне управління розвитком міста та регіону", "Соціально-демографічна статистика", "Аналіз публічної політики", "Основи публічного управління та адміністрування", «Ризик-менеджмент в системі публічного управління».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Підчас проведення лекційних занять знавчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізація навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремих тем викладаються в проблемній формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, вимірюють та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії або ділової гри.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Якісні методи у системі соціологічного знання.

Пізнавальні можливості якісних методів: галузі застосування та межі використання. Якісні та кількісні методи у соціологічному дослідженні. Теоретичні основи та витоки якісних досліджень. Соціологічні теорії, що стали основою формування якісної методології, їх основні поняття.

Тема 2. Логіка якісного соціологічного дослідження.

Як сформулювати дослідження як існуюче дослідження, вибрати метод зборуданих та аналізу інформації. Етапи реалізації якісного дослідження. Поведінка соціолога у полі. Зберігання польової інформації.

Тема 3. Кейс-стаді (дослідження окремої спільності) як стратегія якісного соціологічного дослідження.

Що таке кейс-стаді? Пізнавальні можливості кейс-стаді, коли у яких випадках соціологи вдаються до цієї стратегії. Етапи проведення кейс-стаді. Методи збору інформації, що використовуються в кейс-стаді та їх комбінація. Приклад конкретних досліджень здійснені методом кейс-стаді.

Тема 4. Етнографічне дослідження та біографічний метод.

Етнографічне дослідження: специфіка та межі застосування. Методи збирання інформації в етнографічному дослідженні. «Щільний опис». Етапи проведення етнографічного дослідження. Етичні проблеми етнографічного дослідження. Біографічний метод: специфіка інформації, що отримується за його допомогою. Типи та способи конструювання біографії. Ідентичність та

біографія.Методизбиранняінформаціїубіографічному методі.Етаписоціологічногодослідження із використанням стратегії біографічного методу.

Тема5.Аналіз дискурсу.

Дискурс,репрезентація,ідеологія–основніпідходи.Джереладискурсівтаспоживачідискурсів. ЗМІ як транслятор дискурсу. Сфери застосування аналізу дискурсу. Дослідницька стратегія: реконструкціядискурсу,основніетапитаметоди. **Тема**

6. Метод інтерв'ю.

Інтерв'юсоціологічному дослідженні,вибірка,пошукінформантів,типиінтерв'ю,путівник,типи питань в інтерв'ю та їх послідовність, фіксація даних, транскрибування, зберігання даних.

Тема7.Фокус-група.

Фокус-група як форма групового інтерв'ю. Поняття групової динаміки, техніки керування групоююдинамікою,веденняфокус-групи.Типипитаньдляфокус-групитаїхпослідовність. Форми фіксації даних, транскрибування, зберігання даних.

Тема8.Методспостереженнятааналіздокументів.

Типиспостережень,специфікаінформації,щоотримуєтьсяприспостереженні.Позиція спостерігача.Вхідуполе,вибірключовихінформантів.Веденняпольовихнотаток.Щоденник спостереження.Вихідізполя.Документякджерелоінформаціїусоціологічному дослідженні. ТипидокументівСпецифікаінформації,щоотримуєтьсязрізнихтипівдокументів.Комбінування методу аналізу документів та інших методів у якісному дослідженні. Візуальні документи, типи візуальнихдокументів.Візуальнаінформація,технікааналізувізуальноїінформації. **Тема 9.**

Аналіз та первинний опис даних, отриманих у якісному дослідженні.

Загальнізасадианалітичногоопису.Транскрипттавивіродиниціаналізутексту.Первинне кодування:секвенціїтакоди;відкрите,осьоветавивірковогокодування.Щільнийопис,аналітичні нотатки. Категорії та субкатегорії. Метод аналітичної індукції. Сходження до теорії. Способи теоретизаціїуякісному дослідженні.Етапианалізутаінтерпретаціїданих.Поданняданиху публікації.

Тема 10. Якісні методи у маркетингових дослідженнях та в дослідженні окремих груп.

Типимаркетинговихдосліджень.Стратегіїтаетапидослідженняповедінкиспоживачів. Сукупністьметодівумаркетинговомудослідженні.Місцяякіснихметодик.Фокус-групата інтерв'юдослідженніповедінкиспоживачів.Якісніметодиугендернихдослідженнях.Об'єкт вивчення-"невидимі"сферисоціальноїреальності:сексуальність,поділдомашньоїпраці,сімейні відносини, домашнє насильство, влада. Біографічний метод у гендерних дослідженнях. Дослідженнясімейнихзв'язків.Гендertaдискурсивнірозпорядження(ЗМІ,масова,культура, реклама). Якісні методи у дослідженнях маргінальних, «закритих» та важкодоступних соціальних груп.Типиважкодоступнихдлядослідникасоціальнихгруп.Дослідницькіпитаннящодоцихгруп. Доступдополя,проблемадовіриінформантів,позиціясоціолога.Біографічнийметоду дослідженнях «закритих» груп. Кейс-стаді, етнографічне дослідження.

Теми практичних занять

Тема1.Якісні методи у системі соціологічного знання.

Пізнавальні можливості якісних методів: галузі застосування та межі використання. Якісні та кількісніметодиусоціологічному дослідженні.Теоретичніосновитавитокиякіснихдосліджень. Соціологічнітеорії,щосталиосновоюформуванняякісноїметодології,їхосновніпоняття. Як сформулювати дослідження в якісному дослідженні, вибрати метод збору даних та аналізу інформації.Етапиреалізаціїякісногодослідження.Поведінкасоціологауполі.Зберігання польової інформації.

Тема2.Методкейс-стаді, етнографічне дослідження та біографічний метод.

Щотакекейс-стаді?Пізнавальніможливостікейс-стаді,колийуякихвипадкахсоціологи вдаються до цієї стратегії. Етапи проведення кейс-стаді. Методи збору інформації, що використовуютьсяявкейс-стадітаїхкомбінація.Прикладиконкретнихдослідженьздійснені методом кейс-стаді. Етнографічне дослідження: специфіка та межі застосування. Методи збирання інформації в етнографічному дослідженні. «Щільний опис». Етапи проведення етнографічногодослідження.Етичніпроблемиетнографічногодослідження.Біографічнийметод: специфіка інформації, що отримується за його допомогою. Типи та способи конструювання біографії.Ідентичністьтабіографія.Методизбиранняінформаціїубіографічному методі.Етапи соціологічного дослідження із використанням стратегії біографічного методу.

Тема3.Аналіз дискурсу, метод інтерв'ю та фокус-група.

Дискурс, репрезентація, ідеологія – основні підходи. Джерела дискурсів та споживачі дискурсів. ЗМІ як транслятор дискурсу. Сфери застосування аналізу дискурсу. Дослідницька стратегія: реконструкція дискурсу, основні етапи та методи. Інтерв'ю в соціологічному дослідженні, вибірка, пошук інформантів, типи інтерв'ю, путівник, типи питань в інтерв'ю та їх послідовність, фіксація даних, транскрибування, зберігання даних. Фокус-група як форма групового інтерв'ю. Поняття групової динаміки, техніки керування груповою динамікою, ведення фокус-групи. Типи питань для фокус-групи та їх послідовність. Форми фіксації даних, транскрибування, зберігання даних.

Тема 4. Метод спостереження, аналіз документів та аналіз та первинний опис даних, отриманих у якісному дослідженні.

Типи спостережень, специфіка інформації, що отримується при спостереженні. Позиція спостерігача. Вхідне поле, вибір ключових інформантів. Ведення польових нотаток. Щоденник спостереження. Вихід із поля. Документ як джерело інформації у соціологічному дослідженні. Типи документів. Специфіка інформації, що отримується з різних типів документів. Комбінування методу аналізу документів та інших методів у якісному дослідженні. Візуальні документи, типи візуальних документів. Візуальна інформація, техніка аналізу візуальної інформації. Загальні засади аналітичного опису. Транскрипт та вибір одиниці аналізу тексту. Первинне кодування: секвенції та коди; відкрите, осьове та вибіркоче кодування. Щільний опис, аналітичні нотатки. Категорії та субкатегорії. Метод аналітичної індукції. Сходження до теорії. Спосіб теоретизації у якісному дослідженні. Етапи аналізу та інтерпретації даних. Подання даних у публікації.

Тема 5. Якісні методи у маркетингових дослідженнях та в дослідженні окремих груп.

Типи маркетингових досліджень. Стратегія та етапи дослідження поведінки споживачів. Сукупність методів у маркетинговому дослідженні. Місце якісних методик. Фокус-група та інтерв'ю у дослідженні поведінки споживачів. Якісні методи у гендерних дослідженнях. Об'єкт вивчення – "невидимі" сфери соціальної реальності: сексуальність, поділ домашньої праці, сімейні відносини, домашнє насильство, влада. Біографічний метод у гендерних дослідженнях. Дослідження сімейних зв'язків. Гендер та дискурс в ієрархії розпорядження (ЗМІ, масова культура, реклама). Якісні методи у дослідженнях маргінальних, «закритих» та важкодоступних соціальних груп. Типи важкодоступних для дослідника соціальних груп. Дослідницькі питання щодо цих груп. Доступ до поля, проблема довіри інформантів, позиція соціолога. Біографічний метод у дослідженнях «закритих» груп. Кейс-стаді, етнографічне дослідження.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді розробки програми Соціологічного дослідження з використанням якісних методів та представлення його як презентації задвома абобільше темами курсу, які студент вільно обирає з численних, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Навч. посіб. К.: Наук. думка, 2016. 232 с.
2. Борисова Ю.В. Методологія та методи соціальних досліджень: Навч. посіб. К.: ДЦССМ, 2019
3. Alasuutari Pertti, Leonard Bickman, and Julia Brannen The SAGE Handbook of Social Research Methods. London : SAGE Publications Ltd, 2008.
4. Мазурик О.В., Єрескова Т.В., Никифорова Н.О. Методологія та методи соціологічних досліджень: практикум. Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. 232 с.
5. Вербець В.В. Соціологія: теоретичні та методичні аспекти: Навч. метод. посіб./Рівне: РДГУ, 2005. 202 с.
6. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с.

7. Як провести соціологічне дослідження: методичні рекомендації / Упоряд. та заг. ред. О.М.Балакіревої та О.О.Яременка. – К.: Державний ін.-т проблем сім'ї та молоді, 2004. 264 с.
8. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. 342 с.
9. Сучасні методи контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. Київ: Кондор, 2018. 256 с.
10. Якісні дослідження в соціологічних практиках: навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с. https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf
11. Гоманюк М. А. Інтерв'юєру масового опитуванні. Кишеньковий навчально-методичний посібник. Херсон: Гілея, 2013. 84 с.

Додаткова література:

1. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання: [монографія] / за ред. Е. М. Лібанової; Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. Умань: Видавець «Сочинський», 2012. 312 с.
2. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. [Електронний ресурс]
http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
3. Кодекс професійної етики соціолога. Затверджений П'ятим з'їздом Соціологічної асоціації України. 20 травня 2004 року. Київ
4. Пацкун Т. В. Інформаційні технології в управлінні.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (30%) та поточного оцінювання (70%). Залік: виконання ситуаційного завдання та усна доповідь. Поточне оцінювання: 8 онлайн тестів за темами (40%), реферат (20%) та підсумкова контрольна робота (20%)

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібно додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібно повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

28.06.2024

Дата погодження, підпис

Гарант ОП

28.06.2024

Діна ТЕРЕЩЕНКО